

Parlament sobre la *Crònica de la Guerra Civil a Catalunya* al Palau de la Generalitat

Salutació

Bon vespre. En primer lloc agrair la seva presència amb nosaltres a:

L'Honorable Sr. Josep-Lluís Carod-Rovira, vicepresident del Govern de la Generalitat de Catalunya

Sr. Jordi Labòria, diputat de cooperació de la Diputació de Barcelona

Sr. Jordi Martí, delegat de cultura de l'Ajuntament de Barcelona

Sr. Josep Maria Bricall, conseller de Governació amb el president Tarradellas i membre del patronat de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià

I evidentment, gràcies a vosaltres, amics i amigues per ser avui aquí, i molt especialment a tot l'equip de treball que al llarg de gairebé dos anys m'ha acompanyat en aquest projecte. Sense ells, això no hauria estat possible.

Benvinguda

Després de més de setanta anys de la seva redacció, veu la llum pública i per primera vegada el relat del Govern de la Generalitat sobre la Guerra Civil, escrit durant la Guerra Civil. És a dir, la crònica de les activitats del Govern i del President Lluís Companys, dia a dia, des del 18 de juliol del 1936 fins el 28 de febrer de 1938.

Setanta anys després, aquesta *Crònica* torna al lloc on va ser escrita, on va néixer en temps de guerra, entre les sales i els murs del Palau de la Generalitat. I és per aquest motiu que la presentem aquí, a casa seva.

Jo ho sento com si fos el final d'un camí, d'una història de setanta anys que estava inacabada i que ara li donem el final que es mereixia.

I fixeu-vos si té importància aquest Palau per a aquesta *Crònica*, que un dels actors clau de la guerra i per tant del text, el President Lluís Companys, abans de marxar a l'exili, una nit del 24 de gener del 39, va creuar la ciutat callada i a les fosques, amb els llums blaus, pàlids, perquè no poguessin ésser bombardejats per l'aviació enemiga, i va demanar de veure al xòfer, per darrera vegada, el Palau des de la Plaça de Sant Jaume. Tal com ho sabem per qui l'acompanyava en aquell moment: Josep Andreu i Abelló.

Bé, doncs, avui ni els Presidents Companys i Tarradellas són aquí, però hi ha la *Crònica* que ells van decidir de fer sobre la Guerra. Finalment.

Per tant, la publicació i lectura de la *Crònica* és també un reconeixement obligat dels catalans d'avui al paper del Govern de la Generalitat del 1936 en la defensa de la República i de Catalunya.

Personal

Tot projecte té gent darrera, està construït sobre una, o moltes, històries personals. Aquesta, també és, la història d'una petita editorial independent que acaba publicant un text cabdal, definitiu, del segle més tràgic del nostre país. L'editorial és Edicions Dau, que vaig fundar a Barcelona encara no fa 3 anys, el text la *Crònica*.

I com he arribat fins aquí? Perquè pel camí vaig creuar-me amb un Arxiu, l'Arxiu Tarradellas del Monestir del Poblet, on es conserva el text de la *Crònica*. Amb l'Arxiu Tarradellas vaig entrar en contacte al fer donació de la documentació del meu pare, el periodista Ramon Barnils, poc després de la seva mort.

Cito el meu pare perquè hi he pensat sovint al llarg de tot el procés i perquè aquesta és una història de veus absents que tornen. En aquest cas les veus dels republicans.

Agraïment

He dit l'Arxiu Tarradellas. Sense la generositat extrema de l'Arxiu Tarradellas cap a mi i cap a tots els meus col·laboradors, aquesta edició hauria estat impossible. Em tinc per una persona mínimament educada, i crec que forma part de l'educació l'ésser agrait. Aprofito l'ocasió per expressar-vos la meua gratitud en fer-me confiança per editar la *Crònica*. I vull fer-ho públicament: a la directora de l'Arxiu, la Montserrat Catalán, als membres del patronat com el P. Abat Josep Alegre, en Josep Maria Bricall o l'Àngel Garcia Fontanet.

La descoberta

Recordo que, ja des del principi, cada cop que visitava l'Arxiu, demanava de poder veure l'original de la *Crònica*. El tenen a la sala principal, en una calaixera metàl·lica gris: és un document picat a màquina, ja esgrogueït en algunes de les seves pàgines.

De cop, potser era la segona o tercera vegada que el veia, vaig decidir que provaria, de totes totes, de publicar aquell document: convertir-lo en un llibre. I dic de cop, perquè si ara us expliqués que vaig pensar que tenia dues opcions: l'una publicar la *Crònica* i l'altre deixar estar aquells documents en aquella calaixera, on eren, us mentiria. Només tenia una opció: publicar-la. Vaig sentir, i sento, l'obligació cívica, l'impuls, d'editar aquella *Crònica*. Vaig adonar-me que el camí era llarg, difícil, amb entrebancs, a vegades boirós, però que jo no tenia cap altra alternativa. I fins aquí.

Valors del text

I perquè aquest impuls que vaig sentir? Doncs pels valors que descobreixo en el text i que són els següents:

1. per l'aspecte formal del text (la forma és important).

2. per la història personal i col·lectiva que hi havia darrera, que és una història que tomba.
3. per donar veus als absents, com us comentava al principi.

L'aspecte formal: El text es presenta en 1.400 pàgines mecanografiades, endreçades per dies, mesos i anys. Una crònica diària de la nostra Guerra amb els moments clau de l'inici del conflicte vistos pels seus protagonistes i en primer pla. A més, als laterals, té una sèrie de titolets que van guiant el lector. És una història inacabada que calia acabar.

Per la història personal i col·lectiva: Com deia, darrera de cada projecte hi ha històries personals. En aquest cas una història de valenties.

La primera del Govern per escriure la *Crònica* en temps de guerra.

La segona la d'en Josep Tarradellas, que fou Conseller primer i de Finances, president de la Comissió d'Indústries de Guerra i Coordinador del Comitè de Milícies Antifeixistes, i va salvaguardar de la destrucció els textos que ara publiquem i endur-se'ls a la seva residència de França.

La tercera la de la seva família, que durant l'ocupació nazi d'aquell país, quan la Gestapo escorcollà la casa tres vegades consecutives no va trobar-hi res, perquè el pare del president va enterrar els documents sota el jardí, en bidons de benzina, i aquests foren novament salvats. Després Josep Tarradellas va conservar-los durant el llarg exili per finalment fer-ne donació al monestir de Poblet, on avui formen part de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià.

La quarta la de l'Arxiu Tarradellas amb la decisió de fer públics aquests documents.

Per donar veus als absents: Com deia, aquesta també és una història d'absències que tornen, de veus silenciades que es fan presents. En aquest cas són absències i veus republicanes, moltes de les quals encara continuen amagades, enterrades. Però els absents, justament perquè sentim que ens manquen, els cerquem, i per tant sempre tornen. I ho seguiran fent.

I quines veus! Les veus dels presidents Companys i Tarradellas, però també les de Joan Comorera o els consellers de la Generalitat per la CNT, o la del cònsol soviètic a Barcelona, Vladimir Antonov Ovseenko, o la dels bombardejos, o la de les incautacions que porta a terme la Generalitat. És, doncs, un text que, òbviament, està fet des del punt de vista republicà i catalanista, però que no defuig explicar moltes de les coses que passaven.

És molt interessant, en aquest sentit, veure l'estat d'ànim del redactors i dels protagonistes: el 19 de juliol, quan els catalans derroten l'alçament facciós, ocupa 14 pàgines, el més llarg del llibre. En canvi, els dies del final de la *Crònica*, només omplen paràgrafs, línies... Això és així perquè la *Crònica* s'escrivia al dia, al moment, o al cap de pocs dies. En aquest sentit també és un text especial, ja que el lector sap més coses que no pas l'autor: ells no podien saber, al juliol, que passaria al setembre o octubre o l'any següent. Nosaltres sí.

I aquestes veus silenciades ho foren per les bombes de l'aviació nazi o feixista espanyola que tallen el llibre, el redactat. De fet, el final de la *Crònica* és una enumeració de ciutats bombardejades i dels efectes dels bombardejos. Fa així:

Dia 28 de febrer del 1938

(Catalunya sota les bombes)

La premsa publica avui la següent estadística dels bombardeigs soferts a tota la regió catalana: "Bombardeig per mar, 17; per aviació, 212; nombre de bombes, 5.024; d'obusos, 398; morts 1.542; ferits, 1.979; edificis destruïts totalment, 361; edificis destruïts parcialment, 1.495; poblacions afectades: Barcelona, Tarragona, Lleida, Reus, Tortosa, Guíxols, Palamós, Cambrils, Figueres, Badalona, Port-bou, Culera, Puigcerdà, Mataró, Vilanova i la Geltrú, Roses, el Vendrell, el Masnou, L'Hospitalet, Castelldefels, Flix, Aitona, Tremp, Vallcarca, Calella, Sarrià de Ter, Premià de Mar, Camarasa i Mollet".

També per això jo he fet el llibre.

Tipus d'edició i lectors

Tots aquests valors i contingut del text determinen el tipus d'edició que cal seguir, que a la vegada determina el tipus de lectors. És a dir, me n'adono que tinc a les mans un text tan poderós, que no té cap sentit vestir-lo de seda. L'únic que he de fer és mostrar-lo i fer-ho amb respecte. Això en un món ple de soroll i ofertes, era i és un risc, però veig que la meua arma és el text net, sense llumetes de nadal. Per tant segueixo els principis de:

- Austeritat
- Donar veu a les veus
- Sense interpretacions que condicionin la lectura (per això la introducció a banda del text original)

Els lectors, com he dit abans, saben més coses del text que el propi autor. I a més són lectors conscients del valor del llibre, al qual arriben pel llibre en sí, net, sense disfressa. Podem parlar dels *Happy few* (els pocs feliços, que deia l'escriptor francès Stendhal sobre la minoria de lectors que l'entenia), entre els quals m'incloc jo. Els pocs feliços, però intensament feliços. No dubto que alguns d'ells, siguin o no en aquesta sala avui, perquè la Guerra és un element determinant en ells o en les seves famílies, tindran aquest llibre com un dels més importants de la seva vida.

La cerca de la veritat

Els que van patir la Guerra no sabran mai de l'existència del text perquè ja no hi són, per tant no canviarem el passat, però sí, ni que sigui, la nostra percepció del present i del futur.

Això em fa pensar en George Orwell, un periodista anglès, que va lluitar a favor de la República i va estar vinculat al POUM. Orwell, àcid i intuïtiu, en un text (*Looking back on the Spanish War*) ple de pànic davant el feixisme i l'estalinisme, que precisament per això jo situaria abans de la fi de la segona guerra mundial, diu:

Com s'explicarà la història de la Guerra Civil? Si Franco es manté en el poder els seus sequaços escriuran els llibres d'història. Però suposem que el feixisme és derrotat i finalment algun tipus de govern democràtic és restaurat a Espanya en el futur força proper. Fins i tot en aquest cas, com s'escriurà la història de la guerra? Quin tipus d'actes i documents deixarà enrere Franco? Com fer una veritable història de la guerra? Perquè després de tot, algun tipus d'història s'escriurà, i un cop el record dels que van fer la guerra desaparegui amb la seva mort, la veritat

dels feixistes serà universalment acceptada. Per tant, per a tots els efectes pràctics, la mentida s'haurà convertit en veritat.

Bé, aquesta és la resposta del Govern de la Generalitat dels anys 1936-38, la Generalitat en guerra, als temors d'Orwell. Evidentment, no som tan fanàtics per afirmar que és la veritat, però ens ajudarà a assolir-la, o a matitzar les nostres opinions. Però, fixeu-vos com en aquest cas, que a prop va estar Orwell de tenir raó, sinó fos per la valentia de Josep Tarradellas i del seu pare.

De fet, sabem que, a banda dels nazis, els franquistes van buscar amb insistència aquest text, i que en localitzaren un fragment que servirà de prova inculpatòria en el consell de Guerra a Lluís Companys, i per tant, en l'execució i afusellament al castell de Montjuïc del President de la Generalitat de Catalunya.

Els autors: cloenda

Ja per acabar, un altre aspecte fascinant de tot plegat és l'autoria. Com explica l'historiador Jordi Casassas en la introducció, tenim un mínim de tres autors: el dels primers dies, quan estan decidint qui escriurà la *Crònica* i fan varies proves, l'autor finalment escollit, que és Joaquim Vilà, i el seu germà. I dic el seu germà perquè Joaquim Vilà morirà en un bombardeig a mitja redacció de la *Crònica*. Ho sabem perquè la mateixa *Crònica* ens ho explica. És aquest, de nou, un text tan especial, que el mateix text ens narra la mort del seu autor. Arrel de la seva mort, suposem que serà el germà qui el substitueixi.

M'agrada pensar que aquests autors estarien emocionats amb l'acte d'avui, amb la publicació d'allò que van escriure, com nosaltres ho estem ara. A la seva memòria, dedico el meu parlament d'avui, perquè en ells he pensat sovint durant l'edició del llibre: res de tot això hauria estat possible sense ells. Voldria acabar, doncs, llegint-vos l'entrada on la *Crònica* descriu la mort del seu possible autor:

Dia 7 de desembre del 1937

(Criminal bombardeig sobre la població civil. Joaquim Vilà i Bisa víctima de bombardeig)

Pels volts de les tres de la tarda, quinze aparells de bombardeig facciosos, integrant tres esquadretes, han sobrevolat diverses ciutats i viles de la costa catalana, causant gran nombre de víctimes entre la població civil. A Barcelona, a les quatre de la tarda, hom havia recollit uns cinquanta morts i un centenar de ferits. Entre els morts recollits figurava el Cap de Premsa de la Presidència de la Generalitat, Joaquim Vilà i Bisa, el qual trobà la mort davant de la Conselleria de Governació. Vilà havia sortit moments abans de la Conselleria en compliment del seu deure d'informador del Diari "La Humanitat".

Honor a ells, els nostres germans republicans, i gràcies a vosaltres per ser avui aquí.

Ton Barnils i Carrera
Saló Torres Garcia, Palau de la Generalitat
18 de desembre del 2008